

Beszámoló a XXV. Nemzetközi Névtudományi Kongresszusról

1. A XXV. Nemzetközi Névtudományi Kongresszust 2014. augusztus 25-e és 29-e között rendezték meg Glasgowban, ahol több mint kétszáz előadást hallgathattak meg az érdeklődők angol, német és francia nyelven.

A kongresszuson három plenáris előadás hangzott el. SIMON TAYLOR Skócia szokatlanul változatos helynévkincséről festett átfogó képet a hallgatóságának. Előadásában a skót helynévállomány (és részben érintve a személynévkincs) történeti-kronológiai rétegződését ismertette, valamint a neveket közreadó és feldolgozó legfontosabb munkákat mutatta be. RICHARD COATES a FaNUK (Family Names of the United Kingdom) projektről számolt be, melynek célja, hogy az Egyesült Királyság területén előforduló vezetéknevek eredetét, történetét, területi megoszlását közzétegye. Az adatbázis jelenleg több mint 320.000 névadatot tartalmaz, és magában foglalja a legújabb, bevándorlók által viselt vezetékneveket is. PEDER GAMMELTOFT előadásában arra igyekezett rávilágítani, hogy milyen okok miatt bélyegzik a névtudományt gyakran mások által hozzáférhetetlennek, sőt elitistának. Amennyiben a névtan mindenki számára elérhető kíván lenni, egyfajta digitális forradalmat kell indítani: könnyen hozzáférhető digitális adatbázisokat kell létrehozni, okostelefon-alkalmazásokat kell készíttetni, valamint az eredményeket online könyvek formájában kell közebrehozni.

A színvonalas előadások hét szekcióban folytak. Az elméleti, módszertani szekcióban hallhattunk a kognitív névtudományról (O. KARPENKO), a tulajdonnevek fordításának problémaköréről (O. BUĐS). M. RUTKIEWICZ-HANCZEWSKA a tulajdonnevek szemantikájához fűzött hozzá adalékokat anómikus afázisokkal végzett kutatásai alapján. A. LEINO a címereknek mint névrendszereknek az értelmezésére tett kísérletet. A magyar és a lengyel nevek mint a cseh helynévrendszer elemei körüli kiejtési problémákat járta körül L. LÍLKOVÁ, illetve M. HAVLÍK, F-M. LUNESCHI pedig a köznevek és a tulajdonnevek határát boncolgatta. TÓTH VALÉRIA a személynevek rendszerszerűségének kérdéséről, a személynévrendszer erős kulturális-társadalmi meghatározottságáról beszélt, nagy hangsúlyt fektetve a névhasználat pragmatikai és funkcionális-kognitív tényezőire.

A személynevekkel foglalkozó szekcióban SLÍZ MARIANN az irodalmi alkotásokból és filmekből származó személynevek használatát vizsgálta, az ilyen típusú névadásnak három jellemző korszakát különítve el: 13–15. század, 19. század, a 20. század második fele. FARKAS TAMÁS a magyar családnevek változástipológiáját mutatta be előadásában. A neveket érintő alaktani és szerkezeti változásokat, s a változásokat befolyásoló nyelvi és nyelven kívüli tényezőket vette számba. A személynevek témakörében emellett elhangzott előadás a 2013 májusában betervezett új svéd személynévtörvényről (E. BRYLLA), a japán uniszex nevekről (MASAHIKO M.), a családnevek és a migráció kapcsolatáról a 15–17. századi Barcelona régiójából (J. P. JORDÁ – J. M. PUJADAS-MORA), a finn névnapár felülvizsgálatáról (M. SAARELMA-PAUKKALA), a finn-orosz családok névadási szokásairól (K. ESKOLA). Német személynévadással több előadás is foglalkozott: többek között előkerültek a német foglalkozásnévi (F. FAHLBUSCH – S. PESCHKE), valamint apanévi eredetű családnevek (K. DRÄGER), a német Digitális családnévszótár (R. HEUSER – M. SCHMUCK), valamint az *-inger* végű nevek kategóriája is (K. HOHENSINNER – B. WÖSS).

Legtöbb előadás idén is a helynevek témakörében született. L. DEHLIN a helynevek és az útjelző táblák kapcsolatába engedett betekinteni, míg W. AHRENS a Bahamákon történő

névadást a népetimológiák szemszögéből közelítette meg. A 13. század végi normandiai névformák alakulásáról hallhattunk S. LAÏNÉTÖL. MAGGIE SCOTT ugyancsak történeti vizekre vezetett a skót történeti helynevek bemutatásakor, C. ZSCHIESCHANG pedig a *Merseburg* név mögött húzódó névadási motivációt gondolta újra. GUY PUZEY és JANI VUOLTEENAHO a hatalom és a névadás összefonódását GRAMSCI olasz teoretikus gondolatai mentén mutatta be. A helynevekkel foglalkozó szekcióban kapott helyet több magyar előadás is. BÖLCSKEI ANDREA olyan középkori helynevek szerkezeti változásait mutatta be, amelyek egyházi személy vagy egyházi rend általi birtoklásra utalnak. RÁCZ ANITA pedig az etnonimákat tartalmazó helyneveket azok morfológiai sajátosságai alapján írta le, s kimutatta, hogy az egyes típusok között jelentős kronológiai különbségek állapíthatók meg. RESZEGI KATALIN a többnyelvű helynévpárok kognitív leírására tett kísérletet. A névhasználat kialakulását és folytonos alakulását három szempontból vizsgálta meg: egyrészt a névhasználók, a névközösség, másrészt a helyek, vagyis a mentális térkép, harmadrészt a nevek, vagyis a névrendszer szempontjából. GYÖRFFY ERZSÉBET szocioonomasztikai irányultságú előadásában egy magyar település, Tépe lakóinak mentális térképét igyekezett felvázolni a névhasználók névismeretének feltérképezésével.

A szocioonomasztika részterület immár hagyományosan külön szekciót kap a kongresszus programjában. A. BROOK a korai modern skót személynévadási mintákkal ismertette meg a hallgatóságot, A. KOOPMAN a 'mások', derogáló népnévi megnevezésekről beszélt a kora 18. századi Nguni királyságban, L. PADDING pedig egy olyan szoftverrel ismertette meg a közönséget, mely a nevek segítségével megjósolja a felhasználó etnikumát. P. SJÖBLUM a Finnországban zajló közigazgatási egységeknek és neveiknek az összevonásával kapcsolatos attitűdvizsgálat eredményeit osztotta meg a hallgatósággal. P. ŠTĚPÁN a cseh helynevek érzelmi expresszivitásáról beszélt. Nagyobb teret kapott e szekcióban az internetes névhasználat kérdése is: az ukrán virtuális helynévi képet festette fel V. NEKLESOVA, K. ALEKSIEJUKTÓL a RuNet személyneveiről és az identitásképzésről hallhattunk, L. HÄMÄLÄINEN pedig a finn felhasználónevek világába vezette be a hallgatókat.

Ugyancsak önálló szekcióban vizsgálták a kutatók az irodalmi névadást a Shakespeare-művek orosz fordításában (A. KALSHNIKOV), a Szentivánéji álom című műben (G. SMITH), Nothumb elbeszéléseiben (F. BIANCO), valamint Rosselli alkotásaiban (A. FERRARI). N. VASILEVA ugyanakkor az irodalmi névadás vizsgálatának terminológiájához fűzött megjegyzéseket.

Az „Egyéb nevek” szekciójában elhangzott előadások igen színes képet alkottak: éppúgy helyet kaptak itt Ausztria háznevei (H. BERGMANN), mint finn (A. SCHYBERGSON) és dél-afrikai (B. NEETHLING) hajók elnevezéseivel, a szláv és germán nyelvek csillagnevei (A. RUDENKA), vagy éppen a holland fesztiválvárosok becenevei (R. REINSMA).

Az előadások mellett könyvbemutatók és poszterszekció is színesítette a kongresszus programját. Az idei kongresszuson első ízben lehetett szavazni a legsikeresebb poszterre. A 11 jelölt közül ezt a címet BIRNA LÁRUSDOTTIR plakátja nyerte el.

Az ICOS közgyűlésén megválasztották a testület vezetőségét is, az új elnök személyében Milan Harvalikot köszönhetjük. A magyar névkutatás eddig elért eredményeinek nemzetközi elismerésének is tekinthetjük, hogy TÓTH VALÉRIÁT beválasztották a társaság vezető testületébe. Emellett nagy örömünkre Debrecen nyerte el a XXVI. Kongresszus (2017) megrendezésének jogát.

GYÖRFFY ERZSÉBET
Debreceni Egyetem